

Protokół

49. posiedzenia Komisji Standaryzacji Nazw Geograficznych poza Granicami Rzeczypospolitej Polskiej, które odbyło się 7 kwietnia 2010 roku w gmachu Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii przy ul. Wspólnej 2 w Warszawie. W posiedzeniu uczestniczyli członkowie Komisji – według załączonej listy obecności (zał. 1).

Wstępny porządek obrad obejmował:

1. Zagajenie.
2. Przyjęcie protokołu z 48. posiedzenia Komisji z dnia 24 lutego 2010 roku.
3. Zapis wielką lub małą literą nazw obiektów geograficznych.
4. Inne sprawy bieżące.
5. Kontynuowanie omawiania wykazu polskich nazw geograficznych Azji.
6. Wolne wnioski.

Obrady prowadził dr inż. Waldemar Rudnicki, Przewodniczący Komisji.

Ad. 1. Przewodniczący przywitał członków Komisji.

Ad. 2. Do protokołu z 48. posiedzenia zgłoszono kilka uwag redakcyjnych. Dwie uwagi odnosiły się zaś do egzonimów. Pierwsza dotyczyła przyjętej zmiany nazwy *Bazylika Świętego Franciszka z Asyżu* na *Bazylika Świętego Franciszka w Asyżu* – po wyjaśnieniach, że nazwą urzędową bazyliki jest jednak *Basilica di San Francesco d'Assisi*, a nie *Basilica di San Francesco in Assisi* oraz, że w nazwie bazyliki słowo „Asyż” odnosi się do Świętego Franciszka, a nie umiejscowienia bazyliki, Komisja postanowiła anulować tę zmianę, a odnoszący się do niej fragment wykasować z protokołu 48. posiedzenia.

Druga uwaga dotyczyła nazwy *Dolny Karabach*, której Komisja nie przyjęła ze względu na wątpliwości odnośnie do stosowania nazwy tego regionu. Po wyjaśnieniach, że nazwa dla regionu stosowana jest w języku azerskim, angielskim i rosyjskim zgodzono się, że jednak nazwa dla tego regionu jest spotykana. Stwierdzono jednak, że zaproponowany egzonim *Dolny Karabach*, sporadycznie spotykany w Internecie, jest niepoprawnym tłumaczeniem, gdyż takim byłaby nazwa *Równinny Karabach* lub *Nizinny Karabach* (takie formy nie są jednak spotykane). Postanowiono podtrzymać wcześniejsze ustalenia Komisji i nie przyjmować egzonimu dla tego regionu.

Komisja jednogłośnie przyjęła protokół z wprowadzonymi poprawkami (16 głosów za).

Ad. 3. Omawianie zapisu wielką lub małą literą nazw obiektów geograficznych rozpoczęto od spisu obiektów pominiętych w wykazie nazw budowli skierowanym do Komisji Ortograficzno-Onomastycznej, omawianym na poprzednim posiedzeniu.

Komisja uchwaliła przez aklamację zmianę pisowni następujących nazw (analogicznych do nazw już wcześniej ustalonych):

- *Tama Asuańska* (Egipt) na ***tama Asuańska***
- *Klasztor Kuszenia* (Palestyna, nazwa wariantowa dla klasztoru Czterdziestu Dni) na ***klasztor Kuszenia***
- *Kościół Marii Panny* (Egipt) na ***kościół Marii Panny*** oraz egzonim wariantowy *Kościół Zawieszony* na ***kościół Zawieszony***
- *Kościół Najświętszej Dziewicy-Naczynie Wonnej Bazylii* (Egipt) na ***kościół Najświętszej Dziewicy-Naczynie Wonnej Bazylii***
- *Kościół Świętego Merkurego* (Egipt) na ***kościół Świętego Merkurego***
- *Kościół Świętego Sergiusza* (Egipt) na ***kościół Świętego Sergiusza***
- *Mauzoleum Al-Husajna* (Egipt) na ***mauzoleum Al-Husajna***
- *Meczet Aksunkura* (Egipt, nazwa wariantowa dla Błękitnego Meczetu) na ***meczet***

Aksunkura

- *Meczet Ahmada Ibn Tuluna* (Egipt) na ***meczet Ahmada Ibn Tuluna***
- *Meczet Al-Azhar* (Egipt) na ***meczet Al-Azhar***
- *Meczet Amra Ibn al-Asa* (Egipt) na ***meczet Amra Ibn al-Asa***
- *Meczet Ibrahima Tarbany* (Egipt) na ***meczet Ibrahima Tarbany***
- *Meczet Kaitbaja* (Egipt) na ***meczet Kaitbaja***
- *Meczet Muhammada Alego* (Egipt) na ***meczet Muhammada Alego***
- *Meczet Proroka Daniela* (Egipt) na ***meczet Proroka Daniela***
- *Meczet Sidi Abu al-Abbasa Ahmada al-Mursiego* (Egipt) na ***meczet Sidi Abu al-Abbasa Ahmada al-Mursiego***

W dalszej części omówiono nazwy dyskusyjne – odnoszące się do innych rodzajów obiektów niż dyskutowane wcześniej, zatem ich zapis nie jest oczywisty. Listę tych obiektów A. Czerny przedstawił na posiedzeniu Komisji Ortograficzno-Onomastycznej, a biorąc jej opinie pod uwagę Komisja uchwaliła:

- zachowanie zapisu *Ogród Oliwny* (aklamacja)
- zachowanie zapisu *Pole Krwi* (aklamacja)
- zachowanie zapisu *Sadzawka Sultana*, gdyż jest to miejsce w Jerozolimie, które można określić jako rodzaj naturalnego amfiteatru, zatem „sadzawka” jest fałszywym terminem rodzajowym (aklamacja)
- skasowanie egzonimu ***Sala Skarbów*** dla obiektu w Jerozolimie (13 głosów za skasowaniem, 1 za zachowaniem, 1 wstrzymujący się)
- pozostawienie do wyjaśnienia zasadności zachowania nazwy *Studnia Hioba* (aklamacja)
- zmianę zapisu *Studnia Jakuba* na ***studnia Jakuba*** dla studni w Palestynie w Nabusie (aklamacja)
- zachowanie zapisu *Ściana Płaczu* (aklamacja)
- skasowanie egzonimów ***Tron Jezusa*** i ***Tron Salomona*** dla obiektów w Jerozolimie (13 głosów za skasowaniem, 2 za zachowaniem, 0 wstrzymujących się)
- zmianę zapisu *Źródło Elizeusza* na ***źródło Elizeusza*** dla źródła w Palestynie w Jerycho (aklamacja)
- pozostawienie do wyjaśnienia zasadności zachowania nazwy *Źródło Świętego Filipa* (aklamacja)
- zmianę egzonimu *grób Patriarchów* na ***Groby Patriarchów*** dla grobowca w Palestynie w Hebronie (aklamacja)

Komisja Ortograficzno-Onomastyczna ponownie przedyskutowała pisownię nazwy *mur berliński*. Członkowie tej Komisji podtrzymali opinię, że tak właśnie należy pisać tę nazwę, a propozycja pisowni *mur Berliński*, wysunięta na poprzednim posiedzeniu przez Komisję Standaryzacji Nazw Geograficznych, spotkała się z dezaprobatą. Ostatecznie w wyniku głosowania przyjęto opinię, że dopuszczalna jest pisownia *mur berliński* lub *Mur Berliński*, przy czym Komisja Ortograficzno-Onomastyczna nie preferuje żadnej formy. Biorąc pod uwagę to stanowisko Komisja uchwaliła przez aklamację, że będzie stosowała zapis *Mur Berliński*, czyli w formie przyjętej już na 17. posiedzeniu z dnia 9 czerwca 2004 roku.

W dalszej części tego punktu porządku obrad omówiono zasady pisowni wielką lub małą literą terminów rodzajowych nazw geograficznych, w których termin rozróżniający jest rzeczownikiem w mianowniku lub rzeczownikiem nieodmiennym. Zagadnienie to poruszane było już kilkakrotnie przez Komisję, a powrócono do niego na poprzednim posiedzeniu przy przyjmowaniu nazwy *Cieśnina Luzon*.

Dotychczas Komisja przyjęła ok. 200 nazw obiektów geograficznych, w których termin rozróżniający jest rzeczownikiem w mianowniku lub rzeczownikiem nieodmiennym. We wszystkich przyjętych tego typu nazwach termin rodzajowy zapisano wielką literą. Takie postępowanie jest z jednej strony niezgodne z regułą ortograficzną [81], która stwierdza: „Jeśli nazwa własna składa się z dwu członów i człon drugi jest rzeczownikiem w mianowniku nieodmieniającym się, wtedy człon pierwszy (wyraz pospolity): *góra, nizina, półwysep, cieśnina, tama, kanał, morze, jezioro, wyspa, pustynia, wyżyna* itp. piszemy małą literą, natomiast człon drugi – wielką, np. *pustynia Gobi, półwysep Hel, morze Marmara, wyspa Uznam*.”, jednak z drugiej strony odpowiada tradycji zapisu tych nazw. W 2004 roku Komisja zwróciła się do Komisji Ortograficzno-Onomastycznej o opinię w tej sprawie. Komisja Ortograficzno-Onomastyczna po omówieniu zagadnienia na posiedzeniu z 21 maja 2004 r. wystosowała do KSNG stanowisko, w którym stwierdziła m.in.: „Trzeba więc przede wszystkim sprawdzić, z ilu elementów składa się konkretna nazwa własna – czy wyraz typu morze, półwysep, przylądek itp. zawsze powinien wchodzić w jej skład, czy też nie. Jeżeli wchodzi, to nazwa własna nie powinna bez niego występować, więc trzeba zapisać go wielką literą”. KSNG do tej pory przyjmuje zapis tego rodzaju nazw kierując się tą opinią. Rada Języka Polskiego nie podzieliła jednak zdania Komisji Ortograficzno-Onomastycznej i uznała, że taka interpretacja jest zbyt daleko idąca i wymaga zmiany obowiązujących reguł ortograficznych.

W obecnej sytuacji zapisy tego rodzaju nazw przyjmowane przez Komisję Standaryzacji Nazw Geograficznych są formalnie niezgodne z regułami ortograficznymi. Jednak stosowanie ściśle tych reguł doprowadzić mogłoby do takich sytuacji, jakie są spotykane w słownikach ortograficznych, gdzie np. *Wyżyna Kolorado* opisywana jest jako *Kolorado* (bez słowa „wyżyna”), a *Morze Timor* jako *Timor* (bez słowa „morze”) – takie zapisy pomimo, że są zgodne z regułą ortograficzną [81], są jednak sprzeczne z logiką tworzenia nazw geograficznych, jak i faktycznym ich stosowaniem.

Po długiej dyskusji, w czasie której omawiano argumenty za stosowaniem obu rodzajów zapisów, uznano, że należy jeszcze raz zwrócić się do Rady Języka Polskiego z wnioskiem o zmianę zapisu reguły [81]. Zaproponowano także, aby wcześniej odbyć wspólne spotkanie Komisji Standaryzacji Nazw Geograficznych i Rady Języka Polskiego. Ostatecznie ustalono, że najrozsądniej będzie, jeżeli spotkają się grupy robocze składające się z kilku członków Rady i Komisji, i w ramach tych grup uzgodniona zostanie propozycja zmiany reguły ortograficznej.

Komisja postanowiła zatem powołać zespół problemowy, którego członkowie będą odpowiedzialni za kontakty z Radą Języka Polskiego. Uchwałą, przy 14 głosach za bez głosów sprzeciwu i wstrzymujących się, powołano zespół problemowy o nazwie „Grupa robocza ds. pisowni nazw geograficznych”, którego zadaniem będą uzgodnienia z Radą Języka Polskiego pisowni niektórych typów nazw geograficznych. W uchwale określono następujący skład grupy: Andrzej Czerny, Dariusz Kalisiewicz, Andrzej Markowski, Katarzyna Przyszewska, Waldemar Rudnicki, Bogusław Zagórski i Maciej Zych.

Komisja postanowiła także, że do czasu nowych ustaleń, zapis nazw geograficznych, w których termin rozróżniający jest rzeczownikiem w mianowniku lub rzeczownikiem nieodmiennym, będzie kontynuowany w formie dotychczas stosowanej przez Komisję.

Kolejna część tego punktu porządku obrad dotyczyła zapisu małą lub wielką literą nazw jednostek administracyjnych oraz zapisu skrótu „św.” w nazwach geograficznych.

Zasady zapisu nazw jednostek administracyjnych są niejednoznaczne. Z jednej strony reguła ortograficzna [128] jednoznacznie stwierdza, że małą literą pisze się „nazwy okręgów administracyjnych współczesnych i historycznych, wyodrębnionych w strukturach kościelnych i państwowych”, z drugiej strony reguła [79] nakazująca wielką literą pisanie jedno i wielowyrazowych nazw regionów, prowincji, stanów. W powszechnej praktyce

większość nazw jednostek administracyjnych pisze się wielką literą, a małą zapisuje się tradycyjnie nazwy powiatów, województw, obwodów itp.

Ten brak jednoznaczności zapisu nazw jednostek administracyjnych powoduje, że w wykazach nazw przyjętych przez Komisję widoczna jest niekonsekwencja, np. kraje w Czechach zapisywane są małymi literami, a kraje w Rosji wielkimi, okręgi na Liwie małymi, a w Rosji wielkimi.

Komisja stwierdziła, że zagadnienie to, podobnie jak zapis skrótu „św.” w nazwach geograficznych, powinno być omówione przez nowo powołaną grupę roboczą.

Ad. 4. Przewodniczący poinformował o ogłoszeniu nowego zarządzenia Głównego Geodety Kraju, mającego charakter porządkowy – w zarządzeniu tym wymieniono aktualny skład Komisji. Członkowie Komisji zostali także poinformowani, że Główny Geodeta Kraju zatwierdził regulamin Komisji i tym samym zaczął on obowiązywać.

Członkowie Komisji zostali poproszeni o zaproponowanie osoby, która mogłaby opracować tabelę transkrypcji i transliteracji dla języka hebrajskiego.

Na poprzednim posiedzeniu zmieniono nazwę jednostki administracyjnej Wyspy Świętej Heleny, Wyspy Wniebowstąpienia i Tristan da Cunha ze *Święta Helena* na *Wyspa Świętej Heleny*, tak aby egzonim dla jednostki administracyjnej był taki sam jak dla wyspy (analogiczne rozwiązanie jest przyjęte dla *Wyspy Świętego Tomasza*). Istnieją jeszcze dwie podobne sytuacje: egzonim *Święty Paweł i Amsterdam* dla jednostki administracyjnej Francuskich Terytoriów Południowych i Antarktycznych obejmującej dwie wyspy, z których jedna ma egzonim *Wyspa Świętego Pawła*; nazwa *Clipperton* dla francuskiego terytorium zależnego obejmującego wyspę posiadającą egzonim *Wyspa Clippertona*. Po dyskusji Komisja uchwaliła zmianę nazwy jednostki administracyjnej ze *Święty Paweł i Amsterdam* na *Wyspy Świętego Pawła i Amsterdam* (11 głosów za, 0 przeciw, 4 wstrzymujące się) oraz zmianę nazwy terytorium zależnego z *Clipperton* na *Wyspa Clippertona* (10 głosów za, 0 przeciw, 5 wstrzymujących się).

Na 20. posiedzeniu, które odbyło się 27 września 2005 roku, Komisja postanowiła skasować egzonim *Góry Zachodniobirmańskie* dla gór w Indiach, Birmie i Bangladeszu. Na 26. posiedzeniu (3 października 2006 roku) padła propozycja, aby przywrócić ten egzonim w formie *Góry Birmańskie*. Dyskusja odnośnie do tej nazwy kontynuowana była na dwóch kolejnych posiedzeniach, ostatecznie postanowiono, że do kwestii tej nazwy Komisja powróci przy opracowaniu całościowego wykazu egzonimów. A. Czerny przygotował informacje odnośnie do stosowania w języku polskim i językach obcych nazwy dla tych gór rozciągających się pomiędzy Himalajami a Zatoką Bengalską. Po tych wyjaśnieniach oraz dyskusji Komisja uchwaliła przywrócenie egzonimu *Góry Zachodniobirmańskie* (9 głosów za, 1 przeciw, 4 wstrzymujące się).

W uzupełnieniu wykazu nazw z obszaru Malty Komisja uchwaliła:

- przyjęcie egzonimu *katedra Świętego Pawła* dla budowli w Mdinie (aklamacja)
- przyjęcie egzonimu *konkatedra Świętego Jana* dla budowli w Valletcie (aklamacja)
- przyjęcie egzonimu *fort Świętego Elma* dla budowli w Valletcie (aklamacja)
- przyjęcie egzonimu *pałac Wielkich Mistrzów* dla budowli w Valletcie (aklamacja)

Na 33. posiedzeniu (10 października 2007 roku) Komisja skasowała egzonim *Karpaty Austriacko-Morawskie* dla gór w Czechach i Austrii. Region o takiej nazwie wyróżnia w swoim podziale Kondracki i jest to obecnie jedyny makroregion Zewnętrznych Karpat Zachodnich nie posiadający polskiej nazwy. Region ten wyróżniany jest także w czeskim podziale fizycznogeograficznym jako *Jihomoravské Karpaty* (u Kondrackiego oraz w

wykazie egzonimów z 1996 r. podano nazwę *Rakousko-Jihomoravské Karpaty*, która obecnie już nie jest stosowana). Nie wiadomo natomiast, czy region ten wyróżniany jest w regionalizacji austriackiej – podana przez Kondrackiego (i wykaz Komisji) niemiecka nazwa *Österreichisch-Südmährische Karpaten* nie jest nazwą stosowaną w Austrii, tylko jest formą wprowadzoną przez geografów czechosłowackich jako tłumaczenie niemieckie dawnej czeskiej nazwy tego regionu. Pod dyskusji Komisja postanowiła przywrócić egzonim ***Karpaty Austriacko-Morawskie*** (6 głosów za, 1 przeciw, 7 wstrzymujących się) jako nazwę spotykaną w literaturze.

Komisja otrzymała pismo w sprawie polskiej nazwy ukraińskiego miasta *Івано-Франківськ*. W 2009 roku miasto to zostało miastem partnerskim Lublina, a na ścianie frontowej lubelskiego ratusza, gdzie umieszczone są nazwy miast partnerskich, podano zapis nazwy tego miasta jako *Iwano-Frankiwszk*.

Do 2007 roku Komisja zalecała dla tego miasta dwa egzonimy – *Iwano-Frankowsk* jako główny i *Stanisławów* jako wariantowy. Na 32. posiedzeniu (4 lipca 2007 roku) Komisja uznała, że nazwa *Stanisławów* jest obecnie wyłącznie nazwą historyczną, a jedynym zalecanym egzonimem powinien być *Iwano-Frankowsk*.

W stanowisku Ministerstwa Spraw Zagranicznych, przekazanym na bieżącym posiedzeniu, uznano, że nazwa *Iwano-Frankowsk*, jako transkrypcja formy rosyjskiej, jest ze względów politycznych niewłaściwa. Strona ukraińska prosi, aby w oficjalnych kontaktach nie stosować tego rodzaju nazw, tylko formy ukraińskie. Przychylając się do tej prośby strony ukraińskiej MSZ uznał, że będzie stosował formę *Iwano-Frankiwszk* (nazwa w takim zapisie pojawi się na siedzibie konsulatu polskiego w tym mieście).

Zarówno list, jak i stanowisko Ministerstwa Spraw Zagranicznych wywołało długą i burzliwą dyskusję. Dyskutowano z jednej strony o stosowaniu dawnej nazwy *Stanisławów*, z drugiej o spolszczeniu współczesnej nazwy ukraińskiej. Członkowie Komisji uznali, że skasowanie egzonimu *Stanisławów* jako wariantowego było pochope. Z jednej strony Komisja kasowała lub zamieniała egzonimy z obszaru Ukrainy, Białorusi i Rosji odpowiadające nazwom historycznym, a nie współczesnym (np. *Tylża*, *Bereza Kartuska*, *Gródek Podolski*), z drugiej strony pozostawiała egzonimy odpowiadające nazwom historycznym, a nie współczesnym z obszaru Litwy, czy Słowacji (np. *Wilkomierz*, *Jeziorosy*, *Jaworzyna Spiska*). Skasowanie nazwy *Stanisławów* raziło tym bardziej, że przyjęto jako egzonim wariantowy nazwę *Królewiec* dla Kaliningradu. Ostatecznie Komisja uchwaliła przywrócenie nazwy ***Stanisławów*** jako nazwy wariantowej tego miasta (13 głosów za, 0 przeciw, 2 wstrzymujące się).

Długo dyskutowano także, o tym, czy egzonim *Iwano-Frankowsk* jest poprawny. Zwrócono uwagę, że co prawda przyjęto egzonim identyczny z transkrypcją nazwy rosyjskiej tego miasta, obowiązującej w czasach ZSRR, jednak w tym przypadku jest to forma zgodna z zasadami języka polskiego i analogiczna do form stosowanych przy spolszczaniu innych nazw ukraińskich – dla miejscowości o ukraińskiej nazwie zapisanej w transkrypcji jako *Oleksandriwśk* mamy egzonim *Aleksandrowsk*, dla *Artemiwszk* mamy *Artiomowsk*; natomiast dla wszelkich nazw zakończonych na końcówki typu *-iwśka* mamy końcówki typu *-owska* (np. *Charkiwśka obłast* → *obwód charkowski*, *Tendriwska zatoka* → *Zatoka Tendrowska*, *Poczajiwśka ławra* → *Ławra Poczajowska*). Wątpliwości budziła także poprawność często spotykanego obecnie zapisu *Iwano-Frankiwszk* będącego częściowym spolszczeniem nazwy ukraińskiej. Zastanawiano się, czy nie przyjąć za to nazwy *Iwano-Frankiwszk* będącej transkrypcją nazwy ukraińskiej – nie ma przy niej wątpliwości, czy jest formą poprawną, przy czym wprowadzając taki zapis zamieniony by został egzonim będący transkrypcją nazwy rosyjskiej (urzędowej w momencie ustalania egzonimu, lecz po uzyskaniu przez Ukrainę niepodległości już nie) na egzonim będący transkrypcją nazwy ukraińskiej (obecnej urzędowej nazwy miasta).

Ustalono także, że przy omawianiu wykazów nazw Rosji, Białorusi i Ukrainy jeszcze raz zostaną przedyskutowane egzonimy odpowiadające dawnym endonimom, które Komisja skasowała lub zmieniła, a które są w dalszym ciągu stosowane.

Ad. 5. R. Huszcza przedstawił zastrzeżenia odnośnie do kilku egzonimów dla obiektów geograficznych z obszaru Chin. Komisja poprosiła o przekazanie na piśmie listy nazw wraz z propozycjami ich zmiany, tak aby można było te propozycje przeanalizować.

A. Karp omówił problemy związane z nazewnictwem geograficznym Indii. W kraju tym istnieje bardzo duże rozchwianie nazewnictwa, w szczególności w odniesieniu do nazw stosowanych w językach urzędowych poszczególnych stanów. Na poziomie centralnym stosowane jest nazewnictwo w języku hindi i w języku angielskim, z tym, że opracowania kartograficzne są wydawane głównie po angielsku.

Ze względu na brak czasu, nie rozpoczęto omawiania konkretnych propozycji zmian w polskich nazwach z obszaru Azji przenosząc je na kolejne posiedzenie.

Na tym posiedzenie zakończono.

Protokółował:
Wiceprzewodniczący Komisji
mgr Maciej Zych

Przewodniczący Komisji
dr inż. Waldemar Rudnicki